

Időpont: Cs. 14.00–15.50. Hely: 407/5. Alkalmak:

Dátum	Február			Március				Április				Május	
	13.	20.	27.	5.	12.	19.	26.	9.	16.	23.	30.	7.	14.
	1. Bev.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.

I. Bevezető órák

1. Témaegyeztetés: a szeminárium alapkérdései, módszerek, számonkérések.

A szeminárium célkitűzései:

- forráskutatások és elemzések a reformkor és 1848/49 világának mélyeségi feldolgozáshoz;
- szakmai-módszertan tapasztalatszerzés a különböző forrástípusokról;
- eltérő nézőpontú és látószögű források által a „történelem” terének tágítása;
- a „forrásközpontú történelemtanítás” metodikájának elsajátítása és erősítése;

A hallgatók kötelezettségei az óra korrekt látogatása, a rendszeres olvasás és a szemináriumi aktivitás mellett:

- **Egyéni felkészülés** (irodalmi háttérkutatás) a választott szerzőről és művéről. A forrástípussal kapcsolatos szakmai megfontolások feldolgozása.
- **Írásban**, (nyomtatva is): a választott forrásból 3 szemelvény közzététele az előadást megelőző órán.
- **Szóban**: kb. 20 perces előadás, amely egyszerre kontextualizálja a forrást, tisztázza a szerzői intenciókat, a körülményeket; reflektál a forrás jellegére, az ebből következő elméleti-módszertani megfontolásokra; vizsgálja a szöveg történeti „használhatóságát”, és bemutatja azt, hogy a választott szemelvények mennyiben, milyen módon építhetők be a „forrásközpontú történelemtanítás” gyakorlatába.

2, Közoktatási szempontok és bizonytalanságok a középiskolai történelem oktatásban a forrás-használattal kapcsolatban, megfontolások annak súlyáról és funkciójáról (NAT-elemzés) – „forrásközpontú történelem”.

3, Az aktuális (és közelmúltbeli forrásközpontú) tankönyvek forrás-kezelési gyakorlata. A kerettanterv (és a helyi tanterv) adta lehetőségek a „forrásközpontú történelemtanításra”.

II. Forráselemzések

4. Politikai beszédek: szónokok és szónoklatok

a, Kölcsey Ferenc (1832–1836-os o.gy.);

b, Eötvös József (1843–44-es o.gy.).

5. Forradalmi önképek és szerepek

a, Petőfi Sándor forradalmi költészete;

b, Lapok [Petőfi] 1848-as naplójából.

6, Mit írtak a nőknek a reformkorban, s mit olvasott Etelka?

a, Schlachta Etelka – egy soproni úrileány naplója (I. 1838–1840.);

b, A divatlapok világa: Életképek, Honderű, Pesti Divatlap.

7. Naplóvilágok I. Belföldi és külhoni utazások: eltérő látószögek...

a, Bölöni Farkas Sándor utazása Észak-Amerikában;

b, Petőfi vándorlásai „itthon”;

8, Naplóvilágok II. Útinaplók, útleírások:

a, John Paget; Julia Perdoe ...

b, Szemere Bertalan; Irinyi József...

9. Naplóvilágok III. Hétköznapok az uradalomban és a köz- ill. társas-élet színterein:

a, *Naplótöredékek Wesselényi Miklóstól (1829, 1836, 1838.)*

b, *Élmények orientáció-keresés közben (1846) – napló Kemény Zsigmondtól*

10. Ágensi jelentések I.

a, *A diétai titkosrendőrség politikus-jellemzéseiből*

11. Ágensi jelentések II.

a, *Magyarországról a brit kormányzat szolgálatában – J. A. Blackwell levelei (1845–1848)*

b, *Titkosrendőri jelentések a reformellenzék mozgalmáról (1845–1847)*

12. Naplóvilágok IV. 1848/49 tapasztalattörténete

a, *Gyulay Lajos napló-monumentuma*

b, *Szabadságharc alulnézetből: honvédnaplók tanúságai*

III. Összegzés, kiegészítés:

13. A „kimaradt” forrástípusok tankönyvi példáinak közös feldolgozása a félév gyakorlata alapján: törvényszövegek, pártprogramok; a humor (és niederkomisch) politikai műfajai: karikatúra, politikai élce ...; memoárok, visszaemlékezések: reformkor-ábrázolás a századutó memoárjaiban; emlékezet-vita és versengő narratívák a honvédtábornoki memoárokból.

Ajánlott irodalom

[A jegyzék nem tartalmazza a választott forrásokat és a rájuk vonatkozó irodalmat, hiszen a korszakos kollokviumon már túlkerültek a hallgatók. Az alapokra és a szakirodalmi tájékozódó-képességre épülő egyéni kutatómunka kell, hogy segítse a választott forrás kontextualizálását.]

I. Hivatalos dokumentumok és viták a „forrásközpontú” történelemtanításhoz:

1, **Történelem Kerettanterv: 2020.** – A 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók; Kerettanterv a gimnáziumok 9–12. évfolyama számára.

https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_9_12_evf

2, **NAT 2020** – Nemzeti Alaptanterv Magyar Közlöny, 2020. 17. sz. 2020. január. 31. 193–446.

Történelem és állampolgári ismeretek 342–356.

3, **A NAT 2018-ban aktuális (többször módosított) változata:** Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek [Letöltve: OH honlap – 2018. február 18.]

4, **NAT és kerettantervi viták 2012–2020.** [Anyaggyűjtés, pdf formátumban hozzáférhető.]

5, **Kőfalvi Tamás – Makk Ferenc: Forrástani ismeretek történelemből. Segédkönyv a történelem forrásközpontú tanításához.** (Tanári Tudástár). Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2007.

II. Áttekintő irodalom, kronologikusan elrendezve a történelemtanítás metodológiai vitáihoz:

1991 – Komoróczy Géza: Rendszerváltás a történelemtanításban. Rubicon, II. évf. 1991. 2. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/rendszervaltás_tortenelemtanítás/ [2012. február 15.]

1993 – Glatz Ferenc: Rendszerváltás, oktatáspolitikai, rendszerváltás. História, 15. évf., 1993. 9–10. sz. 2, 61–62.

1997 – Gyáni Gábor: Mit várhat az iskola a szkeptikus történetírástól? Új Pedagógiai Szemle, 47. évf. 1997. 4. sz. 94–100.

1998 – Szontagh Pál: Szükség van-e történelemtanításra? Iskolakultúra, 8. évf. 1998. 5. 79–82.

2000 – Jakab György: A történelem tanítása az ezredfordulón I–II. Új Pedagógiai Szemle, 50. évf. 2000. 6. sz. 36–51. és 7–8. sz. 27–39.

2006 – F. Dárdai Ágnes: A történelmi tanulás sajátosságai. In: Uő: Történelmi megismerés – történelmi gondolkodás. I. Pécs, 2006. A kötet hozzáférése: A PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Digitális Univerzuma. <http://digitalia.lib.pte.hu/?p=1296>

2006 – Jakab György. A történelemtanár dilemmái. Műveltség és/vagy szakértelem és/vagy kompetencia. Új pedagógiai szemle, 56. évf. 2006. 10. sz. 3–21.

- 2007 – F. Dárdai Ágnes: A problémaorientált történelemtanítás koncepciója. Új Pedagógiai Szemle, 57. évf. 2007. 11. sz. 49–59.
- 2008 – Kaposi József: Történelmi gondolkodás és problémaorientált tanítás. In: Uő: Válogatott tanulmányok II. Tanterv – Történelem – Módszertan. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 2015. 9–26.
- 2010 – Fischerné Dárdai Ágnes: Történelemtanítás Magyarországon a XXI. század elején (Helyzetkép és perspektíva). Történelemtanítás, Online történelemdidaktikai folyóirat, (XLV.) Új f. III. évf. 2010.1. sz. 1–30.
- 2010 – Kaposi József: Szélsőjegyzetek a történelemtanítás gyakorlatának alakulásáról. In: Uő: Válogatott tanulmányok I. Történelem – érettségi – megújítás. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 2015. 133–157.
- 2012 – Katona András: A megőrizve változtatás jegyében az új történelem kerettantervekről. Történelemtanítás, Online történelemdidaktikai folyóirat, (XLVII.) Új f. III. évf. 2012. 2–4. sz. 1–12.
- 2013 – Kojanitz László: A történelmi gondolkodás fejlesztése. Iskolakultúra, 23. évf. 2013. 2. sz. 28–47.
- 2014 – Kojanitz László: A kerettanterv változásai – a történetmesélésétől a reflektív történelemszemléletig. Történelemtanítás, Online történelemdidaktikai folyóirat, (XLIX.) Új f. V. évf. 2014. 1. sz. 1–17.
- 2015 – Kaposi József: A történelemtanítás kihívásai és lehetőségei az új Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek alapján. In: Uő: Válogatott tanulmányok II. [...] 167–200.
- 2015 – Kovács István – Kovács Istvánné – Óbis Hajnalka: A változó történelemoktatás. Debreceni Egyetem Tanárképzési Központ (Szaktárnet-könyvek 24.), Debreceni Egyetemi Kiadó, 2015.: http://tanarkepzes.unideb.hu/szaktarnet/kiadvanyok/valtozo_tortenelemoktatasi.pdf [letöltve: 2016. március. 18.]

III. Néhány munka példaként a forrástípusok elemzéséhez:

- Aetas, 23. évf. 2008. 3. sz. Személyes történelem. [tematikus szám] 5–183. [Elérhető: EPA]
- Alföld, 1993. 2. sz. (febr.) Napló redivivus. (Egy műfaj meghatározása az ezredvégen.) [tematikus blokk] 9–76. [Elérhető: ADT]
- Fónagy Zoltán: "Házától ritkán s csak kiváló esetben ment ki" - Utazás a régi Magyarországon. https://mindennapoktortene.blog.hu/2014/03/30/helyhez_kotott_tarsadalom
- Gyáni Gábor: Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése. Napvilág, Budapest, 2000. [főként: A napló, mint társadalomtörténeti forrás (A közhivatalnok identitása.) 128–160.]
- Kalla Zsuzsa: A Bártfay-diárium sajátosságai. In: Bártfay László naplói. Sajtó alá rendezte és a kísérő tanulmányt írta: Kalla Zsuzsa. Ráció Kiadó, Budapest, 2010. 478–507.
- Katona Csaba – Kovács Eleonóra: A személyes emlékezet dokumentumai. Turul, 87. köt. 2014. 2. füzet, 41–47.
- Katona Csaba: A kacér és a szende: Slachta Etelka és Kölcsey Antónia naplóinak értelmezései. Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 47. évf. 2012. 2. sz. 52–60.
- Kövér György: Én azonosság az ego dokumentumokban. In: Uő: Biográfia és társadalomtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2014. 99–123.
- Múltunk, 62. évf. 2017. 1. sz. Napló és történelem [tematikus szám] 4–204. [Elérhető: EPA]
- Pajkossy Gábor: Kormányzati informátorhálózatok a reformkorban. In: Kémekek, ügynökök, besúgók Az ókortól Mata Hariig. Szerk. Katona Csaba. Szombathely, 2014. 169–179. [elérhető: library.hungaricana]
- Priszlinger Zoltán: A sport, mint téma Wesselényi Miklós naplójában. In: Arisztokrata életpályák és életviszonyok. Szerk.: Papp Klára–Püski Levente, A Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének kiadása, Debrecen, 2009. [SHD 4.] 129–144.
- S. Sárdi Margit: Napló-könyv. Magyar nyelvű naplók 1800 előtt. Attraktor, Máriabesnyő, 2014. [főként: 52–112.]
- Siklóssy László: Az országgyűlési beszéd útja. Bp. 1939. [újra kiadva: Országgház Kiadó, 2018.]